

Roll No :

Total No. of Questions : 12]

[Total No. of Printed Pages : 4

UGA-111

B.A. (Part-II) DUE Ist Year Examination, 2021

SANSKRIT

Paper - I

(प्राचीन संस्कृत साहित्य एवं अलङ्कार)

Time : 1½ Hours]

[Maximum Marks : 100

खण्ड-अ

(अंक : 2 × 10 = 20)

नोट :- सभी दस प्रश्नों के उत्तर दीजिए (उत्तर-सीमा 50 शब्द)। प्रत्येक प्रश्न 2 अंक का है।

खण्ड-ब

(अंक : 8 × 5 = 40)

नोट :- सात में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर दीजिए (उत्तर-सीमा 200 शब्द)। प्रत्येक प्रश्न 8 अंक का है।

खण्ड-स

(अंक : 20 × 2 = 40)

नोट :- चार में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर दीजिए (उत्तर-सीमा 500 शब्द)। प्रत्येक प्रश्न 20 अंक का है।

खण्ड-अ

1. सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति। केषाञ्चित् पञ्चानां प्रश्नानां उत्तराणि संस्कृत भाषायां करणीयाः।

(i) स्वप्नवासवदत्तम् नाटकस्य लेखकः कः ?

(ii) यौगन्धरायणः कः अस्ति ?

BI-1188

(1)

UGA-111 P.T.O.

- (iii) रामायणः कस्य रचना अस्ति ?
- (iv) धर्मपाशेन कः संयतः ?
- (v) कतिविधाः संस्काराः ?
- (vi) धर्ममूलं किम्-किम् अस्ति ?
- (vii) कीदृशाः षड्विधाः जनाः दुःखभागिनः भवन्ति ?
- (viii) हितोपदेशस्य रचनायाः मूलाधारग्रन्थः कः ? तथा चास्मिन् कति परिच्छेदाः सन्ति ?
- (ix) उपमा अलंकारस्य लक्षणं लिखतु।
- (x) अतिशयोक्ति अलंकारस्य लक्षणं लिखतु।

खण्ड-ब

अधोलिखितेषु प्रश्नेषु केषाञ्चित् पञ्चानां प्रश्नानां उत्तराणि करणीया—

2. द्वयोः श्लोकयोः सप्रसंग अनुवादः करणीयाः—

(क) विश्रब्धं हरिणाश्चरन्त्यत्वकिता देशागतप्रत्यया,

वृक्षाः पुष्पफलैः समृद्धविटपाः सर्वे दयारक्षिताः।

भूयिष्ठं कपिलानि गोकुल धनान्यक्षेत्रवत्यो दिशो,

निःसन्दिधमिदं तपोवनभयं धूमो हि बह्वाश्रयः॥

(ख) खगाः वासोपेताः सलिलमवगाढो मुनिजनः,

प्रदीप्तोऽग्निर्भाति प्रविचरति धूमो मुनिवनम्।

परिभ्रष्टो दूराद्रविरपि च संक्षिप्तकिरणो,

रथं व्यावर्त्याऽसौ प्रविशति शनैरस्तशिखरम्॥

3. सप्रसंग अनुवादः करणीयः—

(क) न धर्मशास्त्रं पठतीति कारणं

न चाऽपि वेदाध्ययनं दुरात्मनः।

स्वभाव एवाऽत्र तथाऽतिरिच्यते,

यथा प्रकृत्या मधुरं गवां पयः॥

(ख) अस्ति भागीरथीतीरे गृध्रकूटनामि पर्वते महान् पर्कटीवृक्षः। तस्य कोटरे दैवदुर्विपाकात् गलितनखनयनो जरद्गवनामा गृध्रः प्रतिवसति। अथ कृपया तज्जीवनाय तद्वृक्षवासिनः पक्षिणः स्वाऽऽहारत्किञ्चित् किञ्चिबुद्धृत्य तस्यै ददाति, तेनाऽसौ जीवति, तेषां शावक रक्षां च करोति।

अथकदाचित् दीर्घकर्णनामा मार्जारः पक्षिशावकान् भक्षयितुं तत्रागतः। ततस्तमायान्तं दृष्ट्वा पक्षिशाकैर्भयार्ते कोलाहलः कृतः। तच्छ्रुत्वा जरद्गवेन उक्तं—कोऽयमायाति। दीर्घकर्णो गृध्रमवलोक्य सभयमाह—हा! हतोऽस्मि। यतोऽहं मां व्यापादयिष्यति।

4. सप्रसंग अनुवादः करणीयः—

(क) यं मातापितरौ क्लेशं सहेते सम्भवेनृणाम्।

न तस्य निष्कृतिः शक्या कर्तुं वर्ष शतैरपि॥

(ख) विप्राणां ज्ञानतो ज्येष्ठं क्षत्रियाणां तु वीर्यतः।

वैश्यानां धान्यधनतः शुद्राणामेव जन्मतः॥

5. सप्रसंग अनुवादः विधेयाः—

(क) महोरस्की महेष्वासो गूढजत्रुररिन्दमः।

आजानुबाहुः सुशिरासुललाटः सुविक्रमः॥

(ख) देवताभ्यो वरं प्राप्य समुत्थाय च वानरान्।

अयोध्यां प्रस्थितो रामः पुष्पकेण सुहृद्वृतः॥

6. स्वप्नवासवदत्तम् नाटकस्य शीर्षक्रमधिकृत्य लेखं लिखत।
7. बालकाण्डस्य प्रथमसर्गानुसारेण रामस्य चरित्र-चित्रणं कुरुत।
8. सोदाहरणं लक्षणं लेखनीयाः।
 - (क) यमक
 - (ख) समासोक्ति।

खण्ड-स

अधोलिखितानां प्रश्नानां कयोः द्वयोः सविस्तारं वर्णनं करणीयाः—

9. स्वप्नवासवदत्तम् नाटकमधिकृत्य पद्मावत्या संक्षेपेण चरित्र चित्रणं कुरुत।
10. रामायणस्य सामाजिक महत्त्वं सोदाहरणं स्पष्टं कुरुत।
11. मनुस्मृते विषयं वर्णयत्।
12. कपोतमूषिकयोः कथायाः सारं लिखत।